

Гапон В. В.

кандидат педагогічних наук, начальник відділу інформаційно-аналітичних систем ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, garon@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-5450>

Шараєвська М. І.

завідувач сектору галузевої статистичної звітності ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, sharaev@bigmir.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8605-2404>

Цоколенко Є. П.

науковий співробітник сектору галузевої статистичної звітності ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, tsokolenko@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5115-805X>

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ РОЗРАХУНКІВ ОСВІТНІХ ІНДИКАТОРІВ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. Досліджено важливість впливу освітніх індикаторів для проведення об'єктивного аналізу стану загальної середньої освіти (ЗСО) України, виявлення тенденцій та визначення орієнтирів формування оптимальної мережі закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО). Виокремлено суб'єкти статистичної звітності, визначено порядок формування та узгодження статистичних показників, розроблено інструментальні засоби формування зведеної статистичної звітності загальної середньої освіти для подання до Державної служби статистики України. Проаналізовано систему статистичних показників, на основі яких здійснено експериментальні розрахунки освітніх індикаторів на регіональному рівні. Доведено, що інформаційні технології забезпечують умови для зовнішньої оцінки діяльності регіонів і дозволяють інформувати громадськість про функціонування загальної середньої освіти та рівень досягнень на основі розроблених інформаційних бюлетенів, розміщених на сайті ДНУ «Інститут освіти».

Ключові слова: загальна середня освіта, заклад загальної середньої освіти, статистична звітність, статистичний показник, освітній індикатор, оцінювання стану ЗЗСО.

Рис. 1. Табл. 3. Літ. 12.

JEL classification: I28, Y10.

Системи освітніх індикаторів успішно функціонують у багатьох країнах світу. Міністерство освіти і науки України наказом від 19.09.2016 № 1116 затвердило Перелік національних освітніх індикаторів ефективності та якості загальної середньої освіти та методологію їх розрахунку [1; 2], що стало довгоочікуваним явищем у системі загальної середньої освіти України.

Національні освітні індикатори ефективності та якості загальної середньої освіти згруповані в чотири напрями:

ефективність закладів загальної середньої освіти – 13 індикаторів, об'єднаних у три групи; фінансові ресурси, що інвестуються в загальну середню освіту – 16 індикаторів (п'ять груп); доступ до освіти, участь у навчально-виховному процесі, перехід за освітніми рівнями – 20 індикаторів (три групи); навчально-виховний процес і організація освітнього процесу – 35 індикаторів (шість груп). На базі державної галузевої статистичної звітності ЗЗСО розраховано національні освітні індикатори, що уможли-

лює проведення порівняльного аналізу за регіонами, визначення заходів оптимізації мережі ЗЗСО з урахуванням децентралізації територій, впровадження європейських стандартів та поліпшення якості освітніх послуг.

Проблемам дослідження систем освітніх показників, використання освітньої статистики для моніторингу стану загальної середньої освіти, базовим засадам побудови національних систем моніторингу якості освіти приділяють увагу багато українських науковців, зокрема Л. Гриневич, В. Журавський, В. Кремень, О. Локшина, Т. Лукіна, Л. Паращенко [3–8].

Особливе значення для дослідження освітніх індикаторів з метою міжнародного їх порівняння мають щорічні аналітичні доповіді ЮНЕСКО і Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), що містять порівняльну характеристику освітніх систем та виявляють тенденції розвитку освіти у світі.

У процесі реформування загальної середньої освіти значного розвитку потребують підходи до використання національних освітніх індикаторів, їх аналіз на різних рівнях управління (міжнародному, державному, регіональному), що сприятиме усвідомленому формуванню освітньої політики в державі.

Невпинне збільшення обсягу управлінської інформації, посилення соціальної ролі особистості та інтелектуалізація її праці, швидка зміна технологій потребують постійного розвитку, модернізації загальної середньої освіти, приведення її стану і можливостей у відповідність із соціально-економічними потребами суспільства, що розвивається, індивідуальними потребами людини, яка прагне здобути освіту.

Одним з основних напрямів цього виключно важливого загальнодержавного аспекту є вдосконалення системи галузевого управління з метою визначення ефективності та якості загальної середньої освіти на всіх її організацій-

них рівнях з використанням показників освітньої статистики та інформаційно-комунікаційних технологій їх збору та опрацювання [9]. У свою чергу, це передбачає розвиток методів, засобів і технологій формування і використання інформаційного забезпечення, зорієнтованого на максимально можливе і продуктивне застосування програмно-технологічних засобів.

Мета цієї статті – здійснити науковий аналіз результатів експериментальних розрахунків освітніх індикаторів на регіональному рівні на основі статистичних показників загальної середньої освіти.

У процесі дослідження вивчено різні принципи формування системи показників оцінювання стану загальної середньої освіти, найпоширеніші з яких такі [10]:

- системний (фінансування освіти, якість освітнього процесу, результати навчання);

- результативний, що враховує лише показники успішності учнів на різних рівнях узагальнення;

- системний з управлінським аспектом, що передбачає використання органами управління освітою статистичної інформації щодо контингенту учнів, кадрового потенціалу, якості освітнього процесу, матеріально-технічного забезпечення тощо;

- змішаний (характеристики учнів, викладачів та адміністрації ЗЗСО, забезпечення освітнього процесу).

При розробленні освітніх індикаторів досліджено міжнародну систему індикаторів якості освіти ОЕСР. За цими індикаторами порівнюють стан освітніх систем у різних країнах згідно з інформацією про контекст, де функціонує система освіти, про вхідні фінансові та людські ресурси, функціонування та результативність освітніх систем різних країн, а також доходи від інвестицій у систему освіти [11]. Індикатори якості освіти ОЕСР уможливають порівняння національних індикаторів з міжна-

родними та оцінювання виявлених відхилень. У межах міжнародних програм постійно збільшується кількість країн – членів ОЕСР, що дає змогу аналізувати їх за єдиними індикаторами якості освіти.

З метою розрахунку освітніх індикаторів здійснено збір та опрацювання форм галузевої статистичної звітності ЗЗСО всіх форм власності та підпорядкування на регіональному рівні:

- 76-РВК «Зведений звіт денних закладів загальної середньої освіти»;
- 83-РВК «Звіт про чисельність та склад педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти»;
- ЗВ-1 «Зведений звіт вечірніх (змінних) шкіл»;
- 77-РВК «Звіт про кількість дітей шкільного віку»;
- Д-4 «Відомості про матеріально-технічну базу денних закладів загальної середньої освіти та використання сучасних інформаційних технологій (без спеціальних шкіл/шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів)»;
- Д-5 «Відомості про профільне навчання і поглиблене вивчення предметів у денних закладах загальної середньої освіти»;
- Д-6 «Відомості про групування денних закладів загальної середньої освіти за кількістю класів і учнів та про наповнюваність класів учнями»;
- Д-7-8 «Відомості про мови навчання та вивчення мови як предмета у закладах загальної середньої освіти»;
- Д-9 «Відомості про заклади спеціальної освіти».

Галузева статистична звітність у вище наведених формах статистичної звітності містить інформацію про структуру мережі закладів загальної середньої освіти, стан і використання матеріально-технічного забезпечення, структуру та якість педагогічного складу, структуру й динаміку учнів і випускників та ін. З метою дослідження й аналізу стану та розвитку загальної середньої освіти як в окремих регіонах, так і в цілому по

Україні, МОН спільно з ДНУ «Інститут освітньої аналітики» організовує збір, опрацювання та аналіз відповідної статистичної інформації, формування зведених галузевих звітів, які щорічно подаються до Державної служби статистики України (ДССУ).

Кожна форма статистичної звітності, отримана від обласних департаментів/управлінь освіти і науки, характеризується термінами подання звітів, формою власності закладу освіти (державна, комунальна, приватна), формою навчання (денна, вечірня), регіоном (найменування організації-складача інформації, місцезнаходження), типом поселення (міська, сільська місцевість).

До основних показників статистичної форми звітності 76-РВК віднесена інформація про кількість ЗЗСО, чисельність учнів та учителів за типом закладу освіти, відомості про розподіл учнів за класами, відомості про змінність навчання, групи подовженого дня, класи і класи-комплекти та окремі категорії учнів (кількість учнів, які користуються гарячим харчуванням, кількість учнів, постраждалих унаслідок аварії на ЧАЕС, кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, кількість учнів з інвалідністю, з малозабезпечених сімей), про переведення учнів до наступного класу, та учнів, які закінчили навчальний заклад, віковий склад учнів, відомості про вихователів, гурткову роботу ЗЗСО, опорні заклади, їх філії, міжшкільні ресурсні центри (міжшкільні навчально-виробничі комбінати трудового навчання і професійної орієнтації).

Показники якості викладацького складу, а саме: чисельність педагогічних працівників за категорією, освітньо-кваліфікаційним рівнем освіти, педагогічним стажем роботи, віком та статтю, чисельність адміністративного персоналу (директорів закладів та їх заступників), пенсіонерів, розподіл учителів за рівнем освіти, які викладають окремі предмети, кількість вакантних посад за окремими

предметами відображаються у статистичній формі звітності 83-РВК.

Зведена таблиця Д-4 містить показники: про загальну кількість закладів освіти; розподіл їх за типами, площею закладів освіти; наявність класних кімнат та їх площу; про забезпеченість закладів освіти кабінетами, технічними засобами навчання, у тому числі обчислювальною технікою та доступом до мережі Інтернет, видами благоустрою; про харчування дітей; про забезпеченість бібліотечними фондами; про кількість дітей, що потребують підвезення за програмою «Шкільний автобус».

Профільне навчання є одним із ключових напрямів модернізації та удосконалення системи освіти нашої держави, передбачає планомірне оновлення старшої школи та враховує інтереси, нахили й здібності, можливості кожного учня. Для виявлення і розвитку творчих здібностей учнів з певного навчального предмета, поглибленого оволодіння системою знань і умінь з обраних навчальних предметів створено класи з поглибленим вивченням окремих предметів. Відомості про розподіл закладів освіти і учнів за профілем навчання та розподіл закладів за поглибленим вивченням предметів відображаються у зведеній таблиці Д-5.

Зведена таблиця Д-6 складається з чотирьох розділів. У першому розділі наведено дані щодо групування закладів загальної середньої освіти I-II, I-III ступенів за кількістю класів; у другому – відомості щодо кількості груп, на які поділено класи при вивченні окремих предметів; третій розділ містить інформацію про групування закладів загальної середньої освіти за кількістю учнів; у четвертому розділі наведено дані про кількість класів зі значною наповнюваністю учнями.

Показники про розподіл закладів за мовами навчання та учнів і класів у них; відомості про заклади, в яких навчання ведеться двома і більше мовами; розпо-

діл учнів за мовами навчання та класами; розподіл закладів за мовами, що вивчаються як предмет, та кількість класів (груп) у них; розподіл учнів за мовами, що вивчаються як предмет та факультативно або в гуртках; розподіл учнів, які вивчають другу мову, за класами; розподіл учнів за мовами, які вивчаються поглиблено, містяться у зведеній таблиці Д-7-8.

Відомості про санаторні школи-інтернати (без спеціальних класів) в розрізі типів шкіл (для дітей, хворих на сколіоз, із захворюваннями серцево-судинної системи і т. п.) та санаторні школи, про спеціальні школи (школи-інтернати) в розрізі типів шкіл (для розумово відсталих дітей, сліпих і т. п.) та спеціальні і інклюзивні класи в ЗЗСО, спеціальні школи-інтернати в розрізі типів шкіл та спеціальні і інклюзивні класи в загальноосвітніх школах-інтернатах, розподіл учнів з особливими освітніми потребами за нозологіями, матеріально-технічну базу спеціальних шкіл-інтернатів, мову навчання в спеціальних школах (школах-інтернатах) відображені у формі статистичної звітності Д-9.

До основних показників статистичної форми звітності ЗВ-1 віднесена інформація про кількість вечірніх (змінних) шкіл та учнів у них; кількість денних ЗЗСО, при яких організовані класи (групи) з вечірньою (змінною) і заочною формами навчання, та учнів у них; кількість класів (груп) та учнів у них; віковий склад учнів; відомості про учнів, які закінчили школу або переведені до наступного класу; відомості про книжковий фонд, мови навчання, приміщення вечірніх (змінних) шкіл.

Для проведення експериментальних розрахунків освітніх індикаторів здійснено наповнення інформаційної бази показниками статистичних форм звітності за 2017/2018 та 2018/2019 навчальні роки, розроблено комп'ютерну технологію імпорту з баз даних галузевої статистичної звітності, зокрема інформаційно-телекомунікаційної сис-

теми «Державна інформаційна система освіти» (ІТС ДІСО). Зазначена система – це структурований, логічно завершений організаційно-технологічний комплекс серверних, програмних та автоматизованих систем, інтерфейсів сполучення комп’ютерних програм з базами даних, взаємопов’язаних в єдиному процесі управління освітніми структурами всіх рівнів підпорядкування – від ЗЗСО до органів управління освітою [12]. Водночас ця система забезпечує збирання, опрацювання, формування та зберігання статистичної інформації у сфері загальної середньої освіти на всіх рівнях управління, що уможлиблює її використання з метою розрахунку освітніх індикаторів на регіональному рівні.

У системі загальної середньої освіти України з початку 2018/2019 н. р. відповідно до форми статистичної звітності 76-РВК функціонує 15 521 ЗЗСО, з них денних – 15 421 од. (4 016 488 учнів), вечірніх – 100 од. (15 347 учнів, крім того в 257 денних ЗЗСО організовані класи (групи) з вечірньою (змінною) і заочною формами навчання, в яких здобувають загальну середню освіту 9 817 учнів).

У 15 136 комунальних денних ЗЗСО системи Міністерства освіти і науки України навчаються 3 973 434 учні, у 10 ЗЗСО державної форми власності – 5 534 учні, у 47 ЗЗСО інших міністерств і відомств – 4 688 учнів та у 228 ЗЗСО приватної форми власності – 32 832 учні.

Розподіл денних ЗЗСО за сферами управління, формами власності на початок 2018/2019 н. р. наведено в табл. 1.

Мережу денних ЗЗСО та кількість учнів у них на початок 2018/2019 н. р. наведено в табл. 2.

Як свідчать дані табл. 2, найбільший відсоток серед денних ЗЗСО складають ЗЗСО I–III ст. (77,31 %), а найменший – ЗЗСО II–III ст. (0,43 %) та ЗЗСО I ст. (1,84 %). Загальна кількість денних ЗЗСО в порівнянні з 2017/2018 н. р. зменшилась на 639 одиниць (3,98 %), а кількість учнів збільшилась на 122821 особу (3,2 %).

Починаючи з 2018/2019 н. р., серед ліцеїв виділено такі типи, як ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою (17 закладів, 3 460 учнів), військові (військово-морські) та наукові (7 закладів, 1 560 учнів).

Таблиця 1

Розподіл денних ЗЗСО за сферами управління, формами власності на початок 2018/2019 н. р.

№ пор.	Показник	Кількість закладів	Кількість учнів	Кількість учителів
01	Загальна кількість денних ЗЗСО системи Міністерства освіти і науки України	15 146	3 978 968	433 012
	У тому числі:			
02	комунальна форма власності	15 136	3 973 434	432 587
03	державна форма власності	10	5 534	425
04	Загальна кількість денних ЗЗСО інших міністерств та відомств	47	4 688	1 119
	У тому числі:			
06	Міністерство охорони здоров’я України	27		363
07	Пенітенціарна служба України	4	82	30
08	Міністерство молоді та спорту України	2	328	55
09	Міністерство оборони України	2	1 009	66
10	Міністерство культури України	8	2 643	552
11	Міністерство внутрішніх справ України	1	193	12
12	Державна служба України з надзвичайних ситуацій	1	88	18
13	Міністерство економічного розвитку та торгівлі України	3	345	23
15	Приватні ЗЗСО	228	32 832	5 042
	Разом	15 421	4 016 488	439 173

Складено авторами за результатами опрацювання статистичної звітності за формою 76-РВК.

Мережа денних ЗЗСО та кількість учнів у них на початок 2018/2019 н. р.

Тип ЗЗСО	Кількість ЗЗСО	Частка від загальної кількості ЗЗСО, %	Кількість учнів	Частка від загальної кількості учнів, %
I ступеня	1 217	7,89	73 859	1,84
I-II ступенів	3 586	23,25	277 234	6,90
I-III ступенів	9 081	58,89	3 105 107	77,31
II-III ступенів	61	0,39	17 321	0,43
Гімназії	539	3,5	266 823	6,64
Ліцеї	584	3,79	232 118	5,78
Спецшколи, школи соцреабілітації, санаторні школи	353	2,29	44 026	1,10
Разом	15 421	100	4 016 488	100

Складено авторами за результатами опрацювання статистичної звітності за формою 76-РВК.

Аналіз мережі ЗЗСО у регіональному розрізі свідчить, що найбільша кількість денних ЗЗСО на початок 2018/2019 н. р. розміщена у Львівській (1205 од.), Дніпропетровській (894 од.), Одеській (800 од.), Вінницькій (795 од.), Харківській (737 од.) та Тернопільській (724 од.) областях.

На початок 2018/2019 н. р. у порівнянні з 2017/2018 н. р. значно зменшилась кількість ЗЗСО у Вінницькій області – на 65 од. (–7,6 %) у сільській місцевості; Житомирській – на 45 од. (–6,4 %), з них у сільській місцевості – на 44 од. (–8,3 %); Львівській – на 54 од. (–4,3 %), з них у сільській місцевості – на 52 од. (–5,7 %); Одеській – на 44 од. (–5,2 %), з них у сільській місцевості – на 48 од. (–8,9 %), при збільшенні в цій області кількості закладів у міській місцевості на 4 од. (+1,3 %); Рівненській – на 32 од. (–5,0 %), з них у сільській місцевості – на 31 од. (–6,2 %); Хмельницькій – на 47 од. (–6,5 %), з них у сільській місцевості – на 49 од. (–6,7 %), при збільшенні в цій області кількості закладів у міській місцевості на – 2 од. (+1,2 %). В м. Київ відбулося збільшення ЗЗСО на 12 од. (+2,5 %). Загалом в Україні кількість ЗЗСО зменшилась на 639 од. (–4,0 %), з них у міській місцевості – на 24 од. (–0,4 %), сільській – на 615 од. (–3,8 %).

Кількість закладів, діяльність яких призупинена на початок 2018/2019 н. р., складає 202 од., із них у сільській місцевості – 198 од.; 10 ЗЗСО (4 од. – сільська

місцевість) перебувають на капітальному ремонті та не працюють з інших причин; 120 ЗЗСО закрито протягом попереднього навчального року (із них 99 од. в сільській місцевості); упродовж попереднього навчального року введено в дію 11 ЗЗСО (2 од. – Вінницька обл., 1 од. – Волинська обл., 1 од. – Луганська обл., 2 од. – Одеська обл., 2 од. – Сумська обл., 2 од. – Хмельницька обл., 1 од. – Черкаська обл.), із них 5 од. в сільській місцевості (по 1 од. в таких областях як Вінницька, Волинська, Луганська, Одеська, Сумська).

Протягом попереднього навчального року реорганізовано з пониженням ступеня 568 ЗЗСО, із них у сільській місцевості – 516 од. Найбільша кількість реорганізованих ЗЗСО з пониженням ступеня спостерігається у таких областях як Полтавська – 67 од., Хмельницька – 64 од., Одеська – 58 од., Львівська – 44 од., Житомирська – 39 од., Волинська – 26 од., Тернопільська – 24 од.

Реорганізовано у філії загалом по Україні 432 ЗЗСО, з них у сільській місцевості – 403 од. Найбільша їх кількість фіксується в Одеській області – 44 од., Львівській – 42 од., Полтавській – 41 од., Житомирській – 37 од., Рівненській – 30 од., Волинській – 26 од., Дніпропетровській – 22 од.

У рамках процесу децентралізації влади в Україні, який започатковано у 2014 році, відбувається активне утворення об'єднаних територіальних громад, освітніх округів та опорних закла-

дів освіти. Заклади загальної середньої освіти, що є опорними, створюються для рівного доступу усіх дітей до якісної освіти, раціонального і ефективного використання ресурсів, та є одним із механізмів реформування системи загальної середньої освіти та оптимізації шкільної мережі. Так, за даними статистичної форми звітності 76-РВК на початок 2018/2019 н. р. кількість опорних шкіл становить 727 закладів (зростання в порівнянні з попереднім навчальним роком на 320 од., що складає 78,6 %), із них у сільській місцевості – 382 од. (зростання на 197 од., що складає 106,5 %).

Найбільша кількість опорних закладів функціонує в Кіровоградській обл. – 69 од. (9,49 % від загальної кількості опорних закладів в Україні), Львівській – 63 од. (8,67 %), Житомирській – 52 од. (7,15 %), Полтавській – 46 од. (6,1 %), Харківській – 44 од. (6,05 %), Сумській – 43 од. (6,05 %), а найменша кількість спостерігається в Івано-Франківській – 9 од. (1,2 %), Донецькій – 11 од. (1,5 %), Чернівецькій – 13 од. (1,8 %), Луганській – 13 од. (1,8 %) областях. В Закарпатській області опорні заклади не утворені.

На початок 2018/2019 н. р. кількість утворених філій опорних закладів становила 1171 од., найбільша кількість яких у таких областях як Кіровоградська (185 од.) та Львівська (114 од.). У 7 областях кількість філій становить до 30 закладів, а саме: Донецькій (15 од.), Запорізькій (24 од.), Луганській (18 од.), Херсонській (27 од.), Хмельницькій (23 од.), Чернівецькій (20 од.), Чернігівській (18 од.) областях.

Найбільша наповнюваність учнями опорних закладів спостерігається в Дніпропетровській (604 особи) та Львівській (515 осіб), найменша – в Луганській (324 особи) та Сумській (336 осіб) областях. Середня наповнюваність опорних закладів в цілому по Україні становить 436,5 особи, що є значно вище від загальної наповнюваності ЗЗСО (260 осіб). Утворення опорних закладів свідчить про проведення реформування загальної середньої освіти та оптимізації мережі ЗЗСО.

Середню наповнюваність учнями ЗЗСО різних типів на початок 2018/2019 н. р. представлено на рисунку. Найбільша наповнюваність спосте-

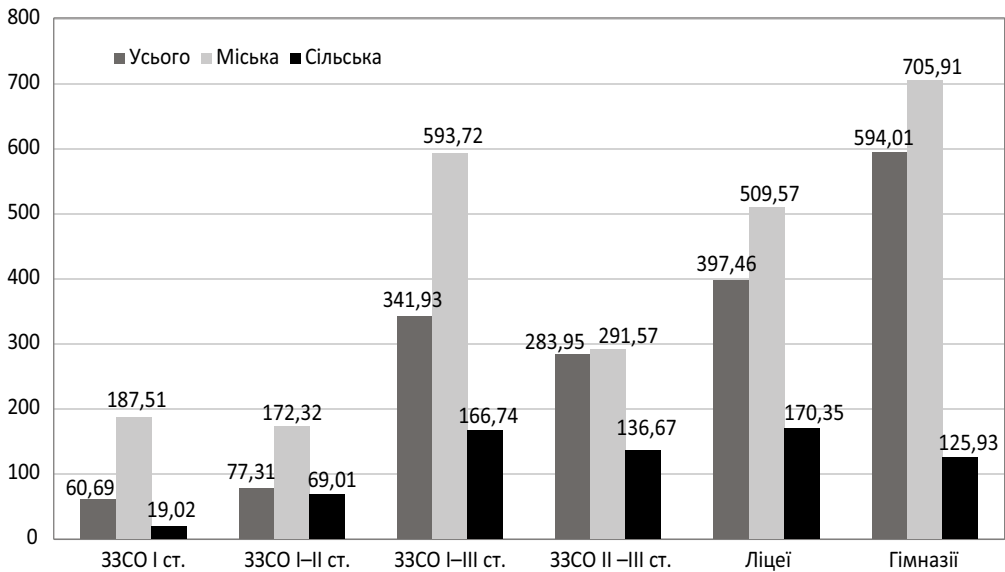

Рисунок. Середня наповнюваність учнями ЗЗСО різних типів на початок 2018/2019 н. р.

Побудовано авторами за результатами опрацювання статистичної звітності за формою 76-РВК.

рігається у міській місцевості в гімназіях (705,9 особи), а найменша у ЗЗСО, що розташовані у сільській місцевості, зокрема у ЗЗСО І ст. (19 осіб), ЗЗСО ІІ ст. (69 осіб).

Аналіз середньої наповнюваності учнями ЗЗСО різних типів за регіонами показав, що найменша середня наповнюваність ЗЗСО І ст. у міській місцевості, при середньому значенні по Україні (187,5 особи), спостерігається у таких областях як Херсонська (98,8 особи), Житомирська (104,6 особи), Черкаська (108 осіб), Донецька (117,7 особи); ЗЗСО І-ІІ ст. – Житомирська (84 особи), Чернігівська (115,3 особи), Полтавська (116,2 особи), Хмельницька (118 осіб) при середньому значенні по Україні (172,3 особи); ЗЗСО І-ІІІ ст. – Луганська (383,4 особи), Чернігівська (492,1 особи), Донецька (509,7 особи) при середньому значенні по Україні (593,7 особи).

Середня наповнюваність гімназій у міській місцевості в цілому по Україні складає 705,1 особи. Найбільше значення цього індикатора фіксується в м. Київ (1278 осіб), Харківській (1041,2 особи), Сумській (981,3 особи), Полтавській (798,6 особи) та Херсонській (768,1 особи) областях, а найменше – Кіровоградській (271,4 особи), Івано-Франківській (271,7 особи), Миколаївській (345,9 особи) та Тернопільській (356,6 особи) областях.

У сільській місцевості гімназії функціонують у 13 областях, середня наповнюваність яких в цілому по Україні становить 125,9 учнів, найбільші значення спостерігаються у Волинській (882 особи), Полтавській (569,5 особи), Чернівецькій (495 осіб) областях, а найменші – Луганській (52,9 особи), Хмельницькій (71,1 особи), Закарпатській (81,7 особи), Київській (89,5 особи) областях.

Ліцеї з найбільшою середньою наповнюваністю учнів в міській місцевості розміщені у Волинській (920,4 особи), Житомирській (820,7 особи), Пол-

тавській (729,8 особи) областях, а з найменшою – Черкаській (144,9 особи), Миколаївській (206,8 особи), Тернопільській (235,9 особи), Сумській (272,3 особи), Луганській (293,5 особи) областях.

У сільській місцевості найбільша середня наповнюваність учнями ліцеїв спостерігається в Тернопільській (551 особа), Волинській (407,5 особи), Кіровоградській (320 осіб), а найменша – Луганській (69,7 особи), Хмельницькій (123,7 особи), Харківській (125,1 особи), Полтавській (161,7 особи), Житомирській (167,9 особи) областях.

Індикатор «середня наповнюваність класів» відноситься до одного із основних, який використовується для аналізу стану загальної середньої освіти, вироблення пропозицій щодо удосконалення освітньої мережі, розрахунку ставок педагогічного персоналу та розподілу обсягів освітньої субвенції між місцевими бюджетами.

Значення середньої наповнюваності класів учнями за рівнями загальної середньої освіти (початкова, основна, старша школа) за 2017/2018, 2018/2019 навчальні роки наведено в табл. 3.

У результаті порівняльного аналізу середньої наповнюваності класів за рівнями освіти визначено, що в сільській місцевості середня наповнюваність класів учнями значно менша (майже вдвічі), ніж у міській. Разом з тим, достатньо високі значення цього індикатора спостерігаються в сільській місцевості за всіма рівнями освіти в таких областях, як Закарпатська (15,8 особи; 16,9 особи; 17,4 особи), Чернівецька (16,4 особи; 16,1 особи; 15,4 особи) та Рівненська (15,4 особи; 15,4 особи; 14,9 особи). До областей з низькою середньою наповнюваністю класів у сільській місцевості у старшій школі належать Донецька (8,5 особи), Харківська (8,7 особи), Кіровоградська (9,0 осіб), Миколаївська (9,1 особи), Чернігівська (9,3 особи), Сумська (9,5 особи), Хмельницька (9,5 особи), Полтавська (9,6 особи), Дніпропетров-

Середня наповнюваність класів учнями за рівнями освіти
на початок 2017/2018, 2018/2019 н. р.

Рівень освіти	2017/2018 н. р.			2018/2019 н. р.		
	Разом	Міська місцевість	Сільська місцевість	Разом	Міська місцевість	Сільська місцевість
Початкова	19,85	25,74	13,00	20,12	25,89	13,20
Основна	18,97	24,40	12,65	19,32	24,65	12,89
Старша	16,86	21,31	10,98	17,62	22,10	11,46

Складено авторами за результатами опрацювання статистичної звітності за формою 76-РВК.

ська (9,9 особи), Запорізька (9,9 особи), Черкаська (9,9 особи), Житомирська (10,2 особи), що свідчить про необхідність продовження процесу створення опорних шкіл та філій у сільській місцевості цих областей.

У процесі дослідження виявлено стабільно високі значення освітніх індикаторів для гімназій, ліцеїв в порівнянні з ЗЗСО інших типів. Зауважимо, що питома вага цих закладів у розгалуженій системі закладів загальної середньої освіти України на початок 2018/2019 н. р. становив 6,6 % та 5,8 % відповідно, не в усіх областях функціонують заклади такого типу.

Проведений аналіз свідчить, що в сільській місцевості спостерігається низька середня наповнюваність шкіл та класів учнями ЗЗСО та середня наповнюваність класів за рівнями освіти. Тому розпочата оптимізація мережі ЗЗСО, створення опорних шкіл, особливо в сільській місцевості, свідчить про необхідність проведення подальших досліджень, пов'язаних з комплексним аналізом освітніх індикаторів щодо стану та тенденцій розвитку загальної середньої освіти на регіональному рівні.

Інформаційна технологія забезпечує умови для зовнішнього оціню-

вання діяльності регіонів і дає змогу інформувати суспільство про функціонування загальної середньої освіти і рівень досягнень на основі розроблених інформаційних бюлетенів, що розміщені на сайті ДНУ «Інститут освітньої аналітики».

Розраховані освітні індикатори оцінювання стану загальної середньої освіти на регіональному рівні, удосконалена структура та зміст статистичної звітності ЗЗСО уможливають прийняття виважених управлінських рішень працівниками Міністерства освіти і науки України, обласних департаментів/управлінь освіти і науки щодо оптимізації мережі ЗЗСО, поліпшення якості освіти для конкурентоздатності на ринку освітніх послуг, контролю за реформами та динамікою розвитку загальної середньої освіти.

Отже, результати експериментальних розрахунків освітніх індикаторів – це крок до подальших досліджень з оцінювання стану загальної середньої освіти кожного регіону, визначення його пріоритетів за освітніми індикаторами та формування комплексної оцінки ефективності в системі загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Про затвердження і введення в дію переліку національних освітніх індикаторів ефективності та якості загальної середньої освіти та методології їх обрахунку : наказ Міністерства освіти і науки України від 19.09.2016 № 1116. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1116729-16>.
2. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 19.09.2016 № 1116 : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.10.2016 № 1257. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1257729-16>.

3. *Гриневич Л. М.* Освітні індикатори для міжнародного оцінювання (на прикладі доповіді «Погляд на освіту 2011: індикатори ОЕСР»). *Теорія та методика управління освітою*. 2011. № 7. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/c-journals/ttmuo/2011_7/3.pdf.

4. *Журавський В. С.* Інноваційні методи дослідження якості загальної середньої освіти : монографія. Київ : Грамота, 2010. 184 с.

5. *Кремень В.* Синергетична модель розвитку освіти як відповідь на виклики сьогодення. *Рідна школа*. 2010. № 6. С. 3–6. URL: http://nbuv.gov.ua/ujrn/rsh_2010_6_3.

6. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи ; за заг. ред. О. Локшиної. Київ : К.І.С., 2004. 128 с.

7. *Лукіна Т. О.* Моніторинг якості освіти: теорія і практика. Київ : Вид. дім. «Шкіл. світ». Вид. Л. Голіцина, 2006. 128 с.

8. *Паращенко Л.* Індикатори розвитку загальної середньої освіти: підходи і моделі. *Освіта і правління*. 2011. Т. 14, № 1. С. 52–58.

9. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології : колективна монографія / за ред.: В. Ю. Бикова, О. В. Овчарук. Київ : Атіка, 2005. 252 с.

10. Організаційно-методичне забезпечення моніторингових досліджень якості загальної середньої освіти : монографія / за ред. О. І. Ляшенко. Київ : Педагогічна думка, 2011. 160 с.

11. *Гриневич Л. М.* Освітні індикатори для міжнародного оцінювання. *Теорія та методика управління освітою*. 2011. № 7(12). С. 2.

12. Про введення в дослідну експлуатацію інформаційно-телекомунікаційної системи державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики» «Державна інформаційна система освіти» : наказ Міністерства освіти і науки України від 31.08.2016 № 1054. URL: http://diso.gov.ua/upload/Nakaz_1054.PDF.

Valentyna Gapon

Ph. D. (Pedagogical Sciences), SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, gapon@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-5450>

Mariya Sharaievska

SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, sharaev@bigmir.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8605-2404>

Yevgenia Tsokolenko

SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, tsokolenko@mon.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5115-805X>

ANALYSIS OF THE RESULTS OF EXPERIMENTAL CALCULATIONS OF EDUCATIONAL INDICATORS IN ORDER TO ASSESS THE STATE OF GENERAL SECONDARY EDUCATION

Abstract. *The article examines the importance of the impact of educational indicators on fact-based analysis of the state of general secondary education in Ukraine. The identification of trends and guidelines for the purpose of formation of an optimal network of institutions of general secondary education (IGSE) is carried out. The authors outlined the subjects of statistical reporting, determined the procedure for formation and coordination of statistical indicators, developed the tools for forming consolidated statistical reporting of the general secondary education for submission to the State Statistics Service of Ukraine. The article analyzes the system of statistical indicators, with reference to which the experimental calculations of educational indicators at the regional level are made. In order to calculate the educational indicators, the collection and processing of the sectoral statistical reporting of IGSE of all forms of ownership and subordination at the regional level are carried out. The article also analyzes the following data: the network of daytime IGSE and their allocation according to the sphere of governance and forms of ownership; hub school network and its classes fill rate at the beginning of 2018–2019 academic year. The authors conduct the comparative analysis of the obtained*

data with the previous year one and confirm the results of the general secondary education reform and IGSE network optimization. The authors also investigate the average fill rate of the classes in IGSE of different types (IGSE of 1, 1-2, 1-3, 2-3 levels, lyceums, gymnasiums) at the beginning of 2018–2019 academic year, as well as the average fill rate of the classes according to the levels of general secondary education (primary, basic, high school) for 2017–2018 and 2018–2019 academic years. Therefore, information technology lays the groundwork for external evaluation of the region's activities and allows the public to be informed about the functioning of general secondary education and performance level through specially prepared Information Bulletins available on the website of the State Scientific Institution «Institute of Educational Analytics». On the basis of the calculated educational indicators for assessing general secondary education state at the regional level and through both the improved structure and content of statistical reporting of IGSE, the personnel of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Regional Departments can make sound management decisions to optimize the network of IGSE, to improve the quality of education for taking certain positions in the market of educational services, to monitor reforms and the dynamics of development of general secondary education.

Keywords: general secondary education, institution of general secondary education, statistical reporting, statistical indicator, educational indicator, evaluation, average fill rate of institutions of general secondary education.

References

1. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2016). *On approval and introduction of the List of national educational indicators of efficiency and quality of general secondary education and methodology for their calculation* (Order No. 1116, September 19). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1116729-16> [in Ukrainian].
2. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2016). *On amendments to the Order No. 1116 of 19.09.2016 of the Ministry of Education and Science of Ukraine* (Order No. 1257, October 20). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1257729-16> [in Ukrainian].
3. Hrynevych, L. M. (2011). Educational indicators for international evaluation (by the example of report «Education at a glance 2011: OECD indicators»). *Theory and methodology of education management*, 7. Retrieved from http://archive.nbuv.gov.ua/c-journals/ttmuo/2011_7/3.pdf [in Ukrainian].
4. Zhuravskiy, V. S. (2010). *Innovative methods of studying the quality of general secondary education*. Kyiv: Hramota [in Ukrainian].
5. Kremen, V. (2010). Synergetic model of education as a response to the challenges of modernity. *Native school*, 6, 3–6. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/ujrn/rsh_2010_6_3 [in Ukrainian].
6. Lokshyna, O. (Ed.). (2004). *Monitoring the quality of education: world achievements and Ukrainian perspectives*. Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
7. Lukina, T. O. (2006). *Quality education monitoring: theory and practice*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Shkilnyi svit»; Vydavnytstvo L. Holitsyna [in Ukrainian].
8. Parashchenko, L. (2011). Indicators of general secondary education: approaches and models. *Education and governance*, Vol. 14, No. 1, 52–58 [in Ukrainian].
9. Bykova, V. Yu., Ovcharuk, O. V. (Eds.). (2005). *Information provision of the educational process: innovative means and technologies*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
10. Lyashenko, O. I. (Ed.). (2011). *Organizational and methodological support of monitoring studies of the quality of general secondary education*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
11. Hrynevych, L. M. (2011). Educational indicators for international evaluation. *Theory and methods of education management*, 7 (12) [in Ukrainian].
12. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2016). *About the introduction into the experimental operation of the information and telecommunication system of the State Scientific Institution «Institute of Educational Analytics» «State Information System of Education»* (Order No. 1054, August 31). Retrieved from http://diso.gov.ua/upload/Nakaz_1054.PDF [in Ukrainian].